

Úvahy o duchovnom sprevádzaní pre saleziánov

Jack Finnegan, SDB

Formačný týždeň českých a slovenských direktorov saleziánskych komunít,

Fryšták na Morave, 17. – 21. 1. 2005

6. Saleziánsky prístup

Obsah

6.	Saleziánsky prístup v duchovnom sprevádzaní.....	1
a)	Prvky preventívneho systému.....	1
b)	Dve definície	2
	• duchovné sprevádzanie – čo ním nie je.....	2
	• duchovné sprevádzanie – ako prebieha	3
c)	Máte nejaké otázky?.....	3
	• Čo keď máme pred sebou osobu, ktorá ma vnútorné bloky. Nemáme jej potom pomôcť tým, že hovoríme. Je mlčanie to najlepšie?.....	3
	• (doplnok prvej otázky) Ako direktor sa snažím spoznať aké má zázemie, aký je, čo robí - v rámci priateľskej lásky. Takže toto sa pýtam.	4
	• (poznámka z pléna) Keď poznám tú osobu akokoľvek by som sa snažil, stále ma to bude ovplyvňovať. Neviem sa zbaviť svojho pocitu, postojá k nemu.....	4
	• (poznámka z pléna): Keď za tebou príde bohoslovec. A ty máš v hlave nejaký projekt. A chceš ho niekam dostať. Ak základná myšlienka je, že berieš toho človeka takého aký je - ale niekedy len stretneš toho človeka a už máš predsudky.	5
	• Napriek tendenciám oddeliť tieto úlohy, v noviciáte je iba jeden duchovný direktor.	5
	• Ak je spiritualita taká široká, nemôžem sa obmedziť teda iba na to, že ho počúvam, aby som ho pochopil a snažím sa aby som na neho neprojektoval svoje predsudky. Ale keď ja mám ešte ten pohľad z vonka - vidím to ako výhodu. Rozprávali sme o tých temných, nepoznaných stránkach. Takže, keď ho vidím zvonka, môžem mu pomôcť nájsť pravdu. Takže mám výhodu, že okrem toho že ho počúvam, vidím ho aj z inej vonkajšej stránky.	5

6. Saleziánsky prístup v duchovnom sprevádzaní

a) Prvky preventívneho systému

Budeme sledovať poznámky ktoré máte¹.

Saleziáni pracujúci ako duchovní sprievodcovia alebo ktorí majú na starosti formáciu prijímajú ľudí takých akých sú v kontexte ich každodenného života. Prečo máme brať ľudí takých akí sú? Lebo takými títo ľudia sú pred Bohom v tomto konkrétnom okamžiku ich života. A takýchto ich stretáva Boh. Boh ma stretáva takého aký som a tam kde som. Takže ako duchovný sprievodca musím aj ja vedieť stretnúť človeka takého aký je a tam kde je.

Druhá vec je tiež dôležitá. Dobrý duchovný sprievodca to robí bez ohľadu na svoje pocity, či už pozitívne alebo negatívne, ktoré voči tejto osobe má. Snažím sa pristúpiť k človekovi z božieho pohľadu. Dobrota v preventívnom systéme znamená, že k človekovi pristupujem jemne, s citom.

¹ pri prepise nahrávok neboli k dispozícii

Súcitím s ním a mám pre neho pochopenie. Nemám žiadnu fixnú predstavu o tom človekovi a nemám predsudky. Dobrý duchovný sprievodca je schopný vidieť rozporuplnosť a narušenosť existencie, keď ľudia nerozumejú aký veľký je rozpor medzi ich spiritualitou a prežívaním každodenného života.

Ľudia k nám prichádzajú so všetkými životnými problémami a my musíme byť veľmi opatrní aby sme nijakým spôsobom nedali najavo posudzovanie a odsúdenie. Je dôležité aby sme sa na spiritualitu nepozerali príliš eticky. Neznamená to, že etika nemá svoje miesto v spiritualite ale spiritualita je príliš rozsiahla. Musím pristupovať k ľuďom s otvorenou myslou. Duchovný sprievodca im pomáha s určitou dávkou slobody. Zdôrazňujem ešte raz, s určitou dávkou slobody. Nikto z nás nie je úplne slobodný. Nesmieme mať nerealistické očakávania od osoby, s ktorou pracujem. To je „ragione“ (rozumnosť) v preventívnom systéme. Prichádzam s reálnou myslou. Prichádzam ako zmysluplná - rozumná osoba. Je dôležité aby duchovný sprievodca vedel, že sa tu nejedná iba o formáciu alebo reformáciu ale o Božiu transformáciu osoby. A práve táto Božia premena je v centre našej práce. To je to, čo je v preventívnom systéme nazvané „religione“ (náboženstvo). Takže preventívny systém usmerňuje saleziánske duchovné sprevádzanie. Je rozumné, je zamerané na Boha - na vzťah osoby k Bohu; a na vzťah sprevádzaného a duchovného sprievodcu je založený na súcitení/láskavosti.

Musíme pochopiť, že preventívny systém nie je iba nejaký školský systém. Nie je to iba saleziánska asistencia na ihrisku. Ale je to don Boscov pohľad na všetko. Aj keď už odvtedy ubehlo 100 rokov. Je to úžasný príklad vývoja doktríny/náuky.

Prečo je dôležité, aby duchovný sprievodca pochopil, že jeho úlohou je, aby pomohol ľuďom nájsť cestu, na ktorú je každý človek volaný a aby si udržali potrebnú bdelosť. Pripomínam stanovy, článok 12. Radím vám, aby ste si tento článok prečítali vždy predtým ako začnete robiť duchovné sprevádzanie. Aby ste si pripomenuli preventívny systém. Myslím, že či už k vám prídu mladí, starí, laik alebo zasvätení, vždy k nemu pristupujem zjednotený s Bohom, a toto zjednotenie s Bohom potom prenášam do služby tomu človekovi a robím to vo svetle preventívneho systému.

b) Dve definície

• duchovné sprevádzanie – čo ním nie je

Teraz sa budeme zaoberať dvoma definíciami. Definícia duchovného sprevádzania. Musíme tu definíciu pochopiť. Sú tu dôležité určité slová: *sprevádzanie, priateľstvo, vedenie, sloboda*.

Osoby ku mne prichádzajú dobrovoľne a očakávajú, že ich budem sprevádzať. Očakávajú, že s nimi uzavriem duchovné priateľstvo a očakávajú, že ich budem duchovne vychovávať. Takže sa dostávame k definícii. Je to hermeneutický proces zameraný na formáciu saleziánskej a kresťanskej identity. Ako to urobíme?

Pri duchovnom sprevádzaní musíme nechať priestor, aby sa sprevádzaná osoba zaoberala ako saleziánskymi tak biblickými témami². To je zvlášť dôležité vo formačných domoch a aj keď pracujeme so širšou saleziánskou rodinou. Snažíme sa im pomôcť, aby si rozvinuli nielen kresťanskú identitu ale aj saleziánsku identitu. Preto musím mať ja sám jasno v oboch aspektoch. Ktoré texty mi pomáhajú pochopiť saleziánsku identitu? Vo formačných domoch máme veľa materiálov. Posledné je „Nuovo rationale“. Ale čo keď robím duchovného sprievodcu niekomu kto je 50-60 ročný. Akým textom sa mám riadiť, aby som im pomohol objaviť ich saleziánsku identitu? A odpoveď je.

Sú to Stanovy. Stanovy predstavujú obraz saleziánskej identity z dvoch hľadísk. Z hľadiska jednotlivého saleziána a z hľadiska jeho života v komunite. Saleziánska identita sa musí dotýkať troch vecí:

- mojej osobnej identity ako saleziána,
- môjho spôsobu života v komunite,

² V zmysle nielen Starého ale aj Nového Zákona

- môjho pochopenia misie a poslania komunity.

Starší spolubratia majú problém, lebo chápu svoju službu ako niečo, čo patri iba im a nie ako niečo, čo patri komunite. V tom sa líšime od jezuitov. U jezuitov je služba osobnou záležitosťou jezuitu. Patri iba jemu. Služba saleziána patri komunite alebo provincii. A toto je niekedy najbolestnejší prvok v živote starších spolubratov. A to je dôvod, prečo tu dnes o tom hovorím. A preto som aj hovoril o skutočnej radosti. Problém starších bratov je, že oni nachádzajú uspokojenie vo svojej práci. A pokiaľ je ich vedomie vlastnej hodnoty založené na vlastnej práci, bude pre neho veľmi ťažké ak dovolíme komunite aby mu čokoľvek povedala.

A to nie je iba otázka poslušnosti. Je to otázka spirituality. A preto sa niekedy bratia vyhýbajú duchovnému sprevádzaniu lebo nechcú prijať túto výzvu spirituality. Chcem ešte raz zdôrazniť, že keď chcem robiť duchovné sprevádzanie iným, je z mojej strany veľmi arogantné, keď sám duchovné sprevádzanie odmietam.

Pre mňa ako saleziána je veľmi jednoduchá otázka: Prečo tak málo saleziánov vyhľadáva duchovné sprevádzanie? V saleziánskom živote má väčšinou duchovné sprevádzanie neformálne prístupy. Je nahradené Slovom na dobrú noc, kázňami, rozhovormi s priateľom a pod. Je to iste lepšie ako nič, ale nenahradí to skutočné duchovné sprevádzanie. Jednu vec na ktorú sme ako kongregácia prišli je, že sa musíme vrátiť k duchovnému sprevádzaniu. Lebo duchovné sprevádzanie mi pomôže znova objaviť moju identitu ako saleziána a pochopiť moju identitu kresťana.

- **duchovné sprevádzanie – ako prebieha**

Keď sa vrátíme k definícii. Ako to robíme? Formou rozprávania príbehov z vlastného života. Keď mám na duchovné sprevádzanie vyhradenú hodinu, ako mám túto hodinu stráviť? Podľa mojich skúsenosti, prvých 20 minút, prípadne pol hodinu načúvam. Nie je to ľahké. Nie je ľahké pokojne sedieť a pozorne niekoho 20 minút počúvať. Nebezpečenstvo je, že ho začnem prerušovať. Zabudnem sledovať rytmus duše. A jedným z kľúčových pravidiel pre dobré počúvanie rytmu duše je príjemné ticho. Ja začnem vchádzať do dialógu až vtedy, keď je jasné, že osoba skončila svoje rozprávanie.

Keď začínam duchovné sprevádzanie, poviem človekovi aby sa pokojne posadil a vyzvem ho aby sme sa pomodlili a potom mu nechám priestor na hovorenie. Na nič sa nepýtam. Je tu však jedno riziko. A to, že osoba bude iba sedieť a mlčať. Duchovný sprievodca sa môže chytiť do pasce vtedy, keď si myslí, že musí niečo povedať. Ja nič nehovorím. Pretože mojou úlohou je počúvať. Takže ak osoba nič nehovorí, načúvam tichu. Pozorujem ako sa osoba hýbe. Je to tiež akási forma komunikácie.

Pamätám si na jednu veľmi zaujímavú skúsenosť s jedným mladým saleziánom. Prišiel ku mne po prvý krát a celú hodinu mlčal. A ja som mlčal tiež. Po tej hodine som sa krátko pomodlil a poslal som ho preč. Keď prišiel druhý krát, povedal mi o sebe veľmi veľa. Ticho pri prvej návšteve tvorilo skúšku. Skúšku, či ho prijmem alebo či ho budem súdiť. I takéto veci musíte očakávať. Preto sa to volá kontemplatívne načúvanie. Dúfam, že vy nebudete mať takú skúsenosť. Ale ak áno, buďte potom pozorní a opatrní.

c) Máte nejaké otázky?

- **Čo keď máme pred sebou osobu, ktorá ma vnútorné bloky. Nemáme jej potom pomôcť tým, že hovoríme. Je mlčanie to najlepšie?**

Práve tým mlčaním don Finnegan pomohol tomu mladému saleziánovi prekonať jeho zablokovanie.

Je tu technický problém. Vzťah medzi duchovným sprievodcom a klerikom vo formácii nie je rovnocenný. Pre duchovného sprievodcu je veľmi jednoduché aby toho klerika ovládol. Pre klerika je ťažké aby ovládal situáciu. A to z dvoch dôvodov.

Možno ten klerik neprichádza dobrovoľne ale prichádza lebo musí. A to mení povahu vzťahu. A druhý dôvod je - keďže duchovný sprievodca má moc, autoritu, postavenie, privilégia a status, ako môže mladý klerik nadviazať nejaký vzťah, keď neprekoná svoj strach? Mojou úlohou je, aby som si uvedomoval tieto ťažkosti zo strany klerika. Musím dávať pozor aj na to, že ja mám autoritu, moc, postavenie, privilégiá, status a pod. Za týmto vzťahom sa ukrýva problém moci a ten všetko komplikuje. Vtedy, keď ma ten klerik testoval, skúšal, či využijem svoju moc. V tom momente som ja vedel, že bude lepšie neurobiť nič. Ale keby to spravil aj druhý krát asi by som do toho vstúpil. Ale môj vstup by sa netýkal spirituality. Spýtal by som sa ho ako sa má. Ako sa cíti. Čo sa s ním deje. Otázky tohto typu veľmi pomáhajú.

- **(doplnok prvej otázky) Ako direktor sa snažím spoznať aké má zázemie, aký je, čo robí - v rámci priateľskej lásky. Takže toto sa pýtam.**

A toto je veľmi dobré. To napomáha nadväzovaniu priateľstva. Keď robíme duchovné sprevádzanie klerikom, je to trochu komplikované. Lebo máme viac ako jeden úmysel. Chceme, aby bol dobrým človekom, aby bol dobrým kresťanom, to je to don Boscovo „byť dobrým občanom a dobrým kresťanom“. Takže chceme aby saleziáni mali oba tieto rozmery ale zároveň chceme aby boli aj saleziáni a pre saleziánov máme určité nároky, ktoré nemáme na iných ľuďoch a preto je toto duchovné sprevádzanie trochu ťažšie. Ako direktor formačného domu (bol som direktorom, keď sme ešte mali takéto domy), povzbudzoval som klerikov, aby mali svojho duchovného sprievodcu. Takže úloha direktora bola, aby bol priateľom. Ale oni vedia, že direktor a jeho rada ich pozorujú. Pozorujú ako žijú svoje životy. A toto je sprevádzanie v povolani. Ale to je niečo iné ako duchovné sprevádzanie. Niekedy je ťažké rozlišovať rozdiel medzi týmito dvomi sprevádzaniami.

Neexistuje jednoduchá odpoveď. Ďakujem za otázku, ktorá bola veľmi zaujímavá.

Keď sa vrátíme k definícii, **duchovné sprevádzanie sa uskutočňuje, keď na rozprávanie vlastného života duchovný sprievodca odpovedá svojim empatickým kontemplatívnym načúvaním.** Je dôležité, aby sme si uvedomili, že keď robím duchovné sprevádzanie, asi nežijem na tom istom mieste ako oni. O ich živote vlastne vôbec nič neviem. Poznám ich život iba z ich rozprávania. Takže musím všetko robiť iba na základe príbehu, ktorý mi povedia.

Je tu zaujímavá otázka: Ak ako salezián poskytujem duchovné sprevádzanie svojmu spolubratovi a obaja žijeme v tom istom dome, ja vidím ako žije, môžem to použiť alebo ho mám viac počúvať? Je veľmi ťažké aby som dal nabok to, čo vnímam o tom bratovi. Lebo s ním žijem a veľmi intenzívne to vnímam, hlavne veci ktoré sa mi nepáčia. **Ale keď mu poskytujem duchovné sprevádzanie, musím uprednostniť jeho životný príbeh.** A nie moje názory. **Lebo ja sa snažím vidieť ho Božími očami.** Nie mojimi očami. A to jedna z ťažkostí.

Je ťažké dosiahnuť empatické načúvanie. Lebo to vždy dáva na prvé miesto príbeh toho druhého. Žiada to odo mňa aby som odložil svoje vlastné predsudky, postoje, názory. A to je pre mňa výzva. Aby som pochopil toho človeka z vnútra jeho príbehu. A to je to ťažké.

- **(poznámka z pléna) Keď poznám tú osobu akokoľvek by som sa snažil, stále ma to bude ovplyvňovať. Nevieť sa zbaviť svojho pocitu, postoja k nemu.**

Je to veľmi ťažké. A je to umenie. Je to niečo, čo sa musím naučiť. Nie je to niečo, čo vychádza z našej prirodzenosti. Musíme to trénovať. Je to akási duchovná disciplína. Snažím sa ťa počúvať bez toho aby som dal priestor mojim názorom.

- **(poznámka z pléna): Keď za tebou príde bohoslovec. A ty máš v hlave nejaký projekt. A chceš ho niekam dostať. Ak základná myšlienka je, že berieš toho človeka takého aký je - ale niekedy len stretneš toho človeka a už máš predsudky.**

Ale tu je základný problém v rozlišovaní: robiť duchovné sprevádzanie a robiť sprevádzanie v povolání. Musíme rozumieť aký je tu rozdiel. Sprevádzanie v povolání využíva obe formy externej ako aj internej informácie. Duchovné sprevádzanie používa iba interné informácie. Asi je tu problém v terminológii. Musí mi byť jasné, či robím duchovné sprevádzanie alebo sprevádzanie v povolání, kde duchovné sprevádzanie robí niekto iný, alebo sa snažím robiť aj duchovné sprevádzanie aj sprevádzanie v povolání zároveň. Prax v kongregácii ukazuje, že je dobré oddeliť tieto úlohy. Je to veľmi jasne definované v súčasných formačných dokumentoch. Je to však ťažké.

- **Napriek tendenciám oddeliť tieto úlohy, v noviciáte je iba jeden duchovný direktor.**

Noviciát je výnimkou z toho, čo tu hovoríme. Lebo noviciát je vážna zodpovednosť v rozlišovaní. Ale čo sa tu snažím povedať je, aby sme si uvedomili ako to má vyzeráť, aká je spiritualita široká. A tí, ktorí poskytujú sprevádzanie novicom, aby si vybrali to čo môžu. Aby napr. rešpektovali proces integračnej formácie. Lebo formácia je viac ako duchovné sprevádzanie. Duchovné sprevádzanie je iba jednou stránkou oveľa väčšieho procesu formácie.

- **Ak je spiritualita taká široká, nemôžem sa obmedziť teda iba na to, že ho počúvam, aby som ho pochopil a snažím sa aby som na neho neprojektoval svoje predsudky. Ale keď ja mám ešte ten pohľad z vonka - vidím to ako výhodu. Rozprávali sme o tých temných, nepoznaných stránkach. Takže, keď ho vidím zvonka, môžem mu pomôcť nájsť pravdu. Takže mám výhodu, že okrem toho že ho počúvam, vidím ho aj z inej vonkajšej stránky.**

Ale v tom je jeden problém. Problémom je obranný mechanizmus, ktorý sa nazýva projekcia. Keď ja vidím svojho brata, vidím jeho alebo seba, svoj tieň? A to je problém. Preto musím uprednostniť jeho príbeh pred svojim názorom, lebo to môže byť názor o mne samom a nie o ňom.

Nie všetko čo v druhom vidím v ňom skutočne je. Veľa je vlastne vo mne. Preto je dôležité, aby som počul verziu svojho brata o jeho živote. To vlastne znamená, že ignorujem to, čo viem. Musím byť veľmi opatrný ako použijem a či použijem informácie zvonka. Keď sa mi na mojom bratovi niečo nepáči, neznamená to automaticky, že to vidia aj tí druhí. Môže to byť iba môj problém. Takže musíme mať veľmi jasno v tom, čo je subjektívne a čo je objektívne. A to nie je ľahké.

Nehovorím, že nesmiete brať do úvahy to, čo viete. Ale hovorím, aby ste uprednostňovali príbeh toho druhého. Keď prinášaš niečo zvonku, nehovorím o poznámkach alebo informáciách o klerikovi, hovorím o duchovnom sprevádzaní na etickej úrovni – to si vyžaduje povolenie, aby som o tom hovoril. Keď začnem hovoriť o niečom, čo som videl a nemá to podklad v tom príbehu, ktorý mi ten druhý rozpráva, pohýnam sa za hranice dialógu. Zmena hraníc dialógu a hlavne v duchovnom sprevádzaní je veľmi problematické.

Viem, že keď robím supervíziu duchovným sprievodcom (máme asociáciu ktorej som prezidentom, a táto asociácia vyžaduje od duchovných sprievodcov aby mali supervíziu). A z mojich skúsenosti viem, že vnášanie vonkajších vecí do duchovného sprevádzania je veľmi, veľmi problematické. Moje skúsenosti hovoria: **čakaj!** Príležitosť nakoniec vždy príde. Organicky z príbehu toho človeka, keď sa začne daným problémom zaoberať. Je to vlastne otázka čakania na vhodnú príležitosť. My musíme byť veľmi diskretní a musíme rešpektovať dôstojnosť druhého človeka.

Podľa nahrávok:

- preložila: Tatiana Betáková
- redakčná úprava: Nasťa Strečková

Pozn.: v texte sú zapracované opravy prekladu podľa výkladového slovníka